

Nordre Follo
kommune

Plan for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø

5. mai 2021
Revidert
18.12.2023

Nær og nyskapende

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	3
1.1 Forankring.....	4
1.2 Felles forståelse av begreper.....	5
2. ANSATTES ANSVAR FOR Å FREMME ET TRYGT OG GODT BARNEHAGEMILJØ	7
2.1 God pedagogisk praksis	7
2.2 Vennskap og lekens betydning for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø	9
3. AKTIVITETSPLIKT- ANSATTES ANSVAR FOR Å FOREBYGGE OG HÅNDBERE MOBING OG ANDRE KRENKELSER	10
3.1 Følge med og fange opp § 42	11
3.2 Gripe direkte inn § 41.....	12
3.3 Varsle §§ 42 og 43	12
3.3.1 Skjerpet aktivitetsplikt § 43.....	12
3.4 Undersøke § 42.....	13
3.5 Sette inn tiltak og evaluere § 42.....	13
3.5.1 Aktivitetsplan § 42.....	14
4. BARNES RETT TIL MEDVIRKNING OG HENSYNET TIL BARNETS BESTE	15
4.1 Sårbare barn	15
4.2 Robuste barn	16
5. FORELDRESAMARBEID	17
6. SAMARBEID MED ANDRE INSTANSER	17
7. VEDLEGG – HJELPEMIDLER	18
7.1 KVALITETSKJENNETEGN.....	18
7.1.1 Mål og tiltak for videre arbeid med kvalitetskjennetegn	20
7.2 AKTIVITETSPLAN – NORDRE FOLLO KOMMUNE	21
7.3 LITTERATURLISTE FOR BARN	25
7.4 LITTERATURLISTE FOR VOKSNE	26
7.5 FORSLAG TIL VERKTØY OG HJELPEMIDLER TIL BRUK I DETTE ARBEIDET	27

1. INNLEDNING

Barnehagene i Nordre Follo jobber kontinuerlig med at alle barn skal ha et trygt og godt barnehagemiljø som fremmer helse, trivsel, lek og læring. Denne planen er et verktøy for å arbeide med helsefremmende arbeid og trygge ansatte i sitt arbeid med å innfri lovkravene i barnehageloven som omhandler psykososialt barnehagemiljø.

«Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen. Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse.»
(Rammeplan, 2017 s.7)

Barns barnehagemiljø har ikke tidligere fått den samme oppmerksomheten verken i litteraturen eller forskningen som barns skolemiljø har fått. De senere årene har det skjedd en endring, og "Psykososialt barnehagemiljø" har nå et eget kapittel VIII i barnehageloven gjeldende fra 1. januar 2021. Barnehagen skal ikke godta noen form for krenkelser og alle ansatte skal gripe inn når et barn utsettes for krenkelser. Ansatte må være bevisst på at barnehagebarn øver seg på å omgås andre i lek og samspill, og det må være rom for at de kan prøve og feile. Skole har hatt kapittel 9a "Elevenes skolemiljø" i Opplæringsloven siden 2003. Skolens erfaring med dette lovkravet er tatt med i utarbeidelsen av denne planen.

Arbeidet med å opprettholde og videreutvikle trygge og gode barnehagemiljøer krever helhetlig, langsiktig og systematisk innsats. Denne planen tar utgangspunkt i en tredelt modell hentet fra "Grunnlagsdokument for arbeid med barnehage-, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser (Utdanningsdirektoratet, 2017)":

1. Fremme trygge og gode barnehage- og skolemiljø

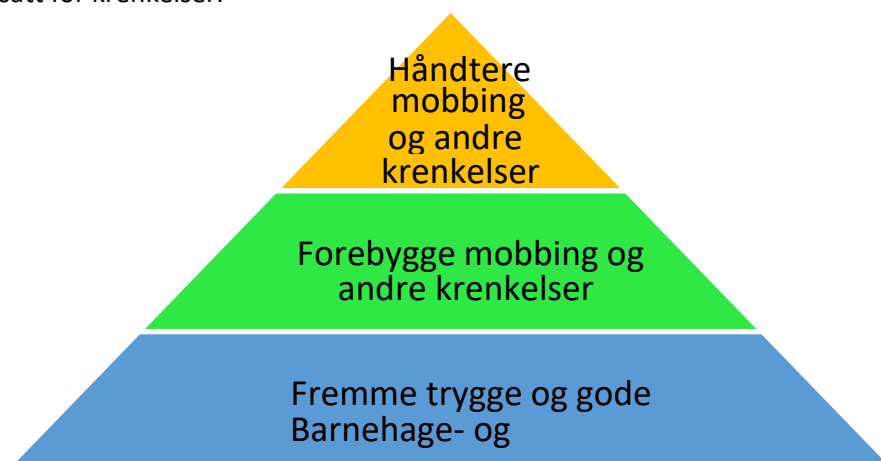
Barnehagens systematiske arbeid for å sikre at alle barn opplever et trygt og godt barnehagemiljø er en del av den ordinære pedagogiske praksisen, og er ofte universelle tiltak som kommer alle barn til gode.

2. Forebygge mobbing og andre krenkelser.

Barnehagens systematiske forebyggende arbeid retter seg mot å minske risikoen for at uønskede hendelser skal skje. Hensikten med arbeidet er å forebygge slik at krenkelser ikke oppstår og tidlig kunne avdekke krenkelser.

3. Håndtere mobbing og andre krenkelser

Barnehagens prosedyre skal beskrive hvordan barnehagen skal avdekke, stoppe og følge opp hendelser der barn blir utsatt for krenkelser.

1.1 Forankring

FNs barnekonvensjon

FNs barnekonvensjon ivaretar barns grunnleggende menneskerettigheter. Oppfyllelsen av rettighetene innebærer at det legges til grunn et barnesentrert perspektiv og at barnets egenverdi og opplevelser skal anerkjennes. To sentrale rettigheter i denne sammenheng er barnets rett til vern mot diskriminering og barnet rett til beskyttelse mot fysisk og psykisk krenkelse som mobbing.

Barnehageloven § 1 og kapittel VIII, Psykososialt barnehagemiljø

§ 1 Formål

§ 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

§ 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

§ 43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Rammeplan for barnehagen, 2017 s.11

«Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.»

Kommuneplan Nordre Follo kommune 2019-2030 s. 12

«En trygg oppvekst gir grunnlag for et godt liv. Barn og unge skal føle seg inkludert, delta aktivt og ha mulighet til å utfolde seg. Et godt liv handler gjerne om god fysisk og psykisk helse, deltakelse i samfunnet og det å føle tilhørighet.»

Kvalitetsmelding oppvekst: 2020-2023 s.47

«Trygt barnehagemiljø og inkluderende fellesskap handler om at alle barn skal oppleve at de har en naturlig plass i fellesskapet. De skal føle seg trygge og kunne erfare at de er betydningsfulle, og at de får medvirke i utformingen av sitt eget tilbud.»

Barnehagenes satsningsområder og planer

Alle barnehagene i Nordre Follo har jobbet godt med å fremme et trygt og godt barnehagemiljø i flere år, jfr. satsningsområdet «Se meg – hele meg», planen «Forebygge mobbing og sikre inkludering i barnehagene» og handlingsverktøyet «Livsmestring for barn i barnehagen».

Dette grunnlaget tas med videre i utvikling -og implementeringsarbeidet for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø og imøtekomme barnehagelovens krav.

1.2 Felles forståelse av begreper

En plan for alle ansatte i barnehagene i Nordre Follo, trenger avklaring og felles forståelse av sentrale begreper som brukes.

Psykososialt barnehagemiljø:

Et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø forstås som det psykologiske og sosiale miljøet i barnehagen og hvordan barn og de ansatte opplever dette. Det påvirkes av relasjoner og kultur og preger barnas trivsel, glede i lek, læring og deres opplevelse av vennskap og tilhørighet.

Rammeplan for barnehagen har føringer om respekt for forskjellighet og positive holdninger til å leve sammen i et inkluderende fellesskap. «*Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet (2017, s.9). «Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen (2017, s. 11).*

Krenkelser:

Grunnlagsdokument for arbeidet med barnehage-, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser (Utdanningsdirektoratet, 2017), beskriver krenkelser som «*et samlebegrep for negative ord eller handlinger som oppleves som krenkende for barn eller unges verdighet og integritet, eller gjør at de føler seg ekskludert fra fellesskapet*»

Krenkelser kan omfatte direkte handlinger som verbale uttrykk og fysisk vold som slag og spark, og indirekte handlinger som utestenging, ignorering og ekskluderende kroppsspråk. Krenkelser er handlinger som gjør at barn og unge opplever utrygghet eller ubehag. Hva som oppleves som krenkende ord og handlinger er forskjellig fra person til person, og er ofte avhengig av situasjonen det forekommer i. Det er barnets subjektive opplevelse som er avgjørende for om det er krenkelser og gjør at barnehagen har plikt til å reagere.

«Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser (Barnehageloven § 41, 2021).

De som krenker andre må også ivaretas, det å krenke andre er ofte et signal på at man ikke har det bra. Det er viktig at de ansatte i barnehagen lærer barna hvilke strategier som er hensiktsmessige, bygger relasjoner og utvikler sosial kompetanse. Barnehagen, sammen med de foresatte, har ansvar for å gi barna gode betingelser for å utvikle toleranse og en inkluderende holdning. Små barn kan kommunisere misnøye ved å bite eller slå før de har ferdig utviklet språk, men med veiledning og støtte av voksne, lærer de at det ikke er noen god samhandlingsstrategi.

Mobbing:

Mange har gjort forsøk på å definere hva mobbing er for bedre å kunne forebygge og forhindre at mobbing blant barn og unge skjer. Hvilke definisjoner vi legger til grunn påvirker hvordan vi forstår og forholder oss til mobbing.

Små barn øver seg på sosiale normer i et sosialt fellesskap, og livet kan oppleves så komplisert at deltagelse og involvering i mobbing kan skje. Å legge skylden på enkeltindivider er ikke hensiktsmessig for å forstå mobbing. Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter

ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagene må fokuset rettes mot alle menneskers grunnbehov: *Behovet for å høre til i et fellesskap*. Når fellesskapet blir truet kan enkelte få det vanskelig, og det kan føre til at en blir mobbet eller mobber. Derfor har barnehagene i Nordre Follo valgt å legge til grunn en definisjon av mobbing som tar utgangspunkt i behovet for anerkjennelse og det å høre til i fellesskapet:” **Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning**” (Lund, Kovac & Helgeland, 2017 s. 6)

En mye brukt definisjon i skolen er:” **En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer**” (Olweus, 1997, s. 17). Her legges det vekt på at mobbing er negative handlinger, og vi kan kalle det for mobbing når det skjer mer enn en gang, og over et visst tidsrom.

En annen definisjon gir en noe bredere beskrivelse av hva som kjennetegner mobbing, og har fokus på ulikt styrkeforhold mellom mobber og den som blir utsatt for mobbing: **”Med mobbing eller plaging forstår vi psykisk og/eller fysisk vold mot et offer, utført av enkeltpersoner eller grupper. Mobbing forutsetter et ujevnt styrkeforhold mellom offer og plager, og at episodene gjentas over tid. Fysisk plaging, utestengning og erting er de vanligste former for mobbing**” (Roland & Vaaland, 2003, s. 8)

Det er ikke uproblematisk med definisjoner hvor barn og unge blir tildelt roller som mobber og mobbeoffer. Mobbing er et veldig komplisert fenomen og handler både om enkeltindivider og sammensatte gruppeprosesser. Som mennesker er vi sårbare og har behov for å kjenne tilhørighet og bli anerkjent for hva vi kan bidra med til fellesskapet. Å møte utfordringer er normalt og en del av livet, men blir vi krenket over tid, setter det vår psykiske helse på prøve.

Nulltoleranse:

«Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.» (Rammeplan, 2017 s. 11).

Barnehagene skal ha nulltoleranse mot krenkelser, jfr. barnehageloven § 41. Eksemplene som nevnes i loven er blant annet mobbing, vold og utestengning, men barnehagene skal ha nulltoleranse også for mindre alvorlige krenkelser. Hva som er en krenkelse skal tolkes vidt, men det er ikke slik at alle kritiske utsagn eller uenigheter er krenkelser. Prinsippet om nulltoleranse ble tatt inn i barnehageloven for å understreke hvor viktig det er at barnehagene har tydelige holdninger på dette området, og ikke minst jobbe forebyggende for å forhindre at negativ, krenkende og ødeleggende atferd oppstår.

2. ANSATTES ANSVAR FOR Å FREMME ET TRYGT OG GODT BARNEHAGEMILJØ

Trygghet, tillit, trivsel og tilhørighet er fire viktige faktorer i et barns liv. Arbeidet med å fremme et trygt og godt barnehagemiljø er en del av den ordinære pedagogiske praksisen, og ofte universelle tiltak som kommer alle barn til gode. Barnehagen må ha kultur for vurdering og refleksjon, og evnen til å planlegge, gjennomføre og evaluere egen pedagogiske praksis, rutiner og regelverksetterlevelse. Engasjerte, tilstedeværende, anerkjennende og ansvarlige ansatte som legger merke til og observerer strategier, fremgangsmåter, uttrykk, forhandlinger, interaksjoner og samspill, er en forutsetning for å legge til rette for et godt og trygt barnehagemiljø. Barn trenger hjelp og støtte for å kunne øve på godt samspill med andre barn og voksne.

For å fremme et trygt og godt barnehagemiljø for hvert enkelt barn, må de ansatte ha fokus på å:

- Være til stede og aktive i lek, aktiviteter og samtaler med alle barn.
- Være tydelige, interesserte, åpne, varme, sensitive, inkluderende, lydhøre og anerkjennende i kommunikasjon og samspill med barna og de andre voksne.
- Anerkjenne og gi positiv oppmerksomhet på ønsket atferd.
- Legge til rette for aktiviteter, lek og positive opplevelser som fremmer gode relasjoner.
- Lytte og observere for å fange opp hvordan barn har det.
- Veilede og ta barnas opplevelser på alvor.
- Sikre at alle barn får tilrettelegging og hjelp til å mestre lekeregler, samhandlingsformer og regulering av følelser.
- Bruke humor, latter, glede og være rausere for å skape en god atmosfære.
- Være fysisk og psykisk nære i omsorgen og kontakten med barna.
- Støtte, berike og delta i barns lek og aktiviteter.

2.1 God pedagogisk praksis

Barnehagen må jobbe med verdier, kultur, normer, holdninger og få kunnskap om tema for å sikre at alle barn opplever gode relasjoner. Det er viktig å ha barnets beste i fokus, for opplevelsen av å høre til og være betydningsfull, er avgjørende for barnas psykiske helse. Gjennom gode relasjoner oppdager de ansatte lettere om barn ikke har det trygt og godt. Å veilede barna til å sette ord på ulike følelser og hjelpe de til å se det andre barnets intensjon i en konflikt, bidrar til trygghet som igjen kan skape robuste barn. Robusthet er viktig for å møte alle livets utfordringer gjennom hele livet. Ved å ha fokus på god kvalitet i samspillet mellom den ansatte og barnet, er de ansatte en god rollemodell for barns innlæring av sosiale ferdigheter. Barnas omsorgspersoner må være tydelige i sine forventninger, samtidig som de må ta på alvor det barnet sier eller viser ved å se og lytte, prøve å forstå, bekrefte og respektere barnets opplevelse.

God pedagogisk praksis i en barnehage skapes blant annet ved å:

- Finne felles mål og retning for det pedagogiske arbeidet.
- Jobbe systematisk og bevisst over tid for å få eieforhold og felles forståelse for tema.
- Ta i bruk observasjon- og refleksjonsverktøy for å bli bevisst egne holdninger og verdier, kultur, oppdragelse, væremåte og etiske avgjørelser.

- Våge å stille spørsmål og ha et kritisk blikk på egen praksis,
- Undre seg sammen og gi tilbakemeldinger til hverandre i det daglige arbeidet, for å ha en trygg og åpen tilbakemeldingskultur preget av respekt.

Systematisk observasjon i barnehagen er viktig for å se enkeltbarn, barnegrupper, barns adferd og gruppedynamikken. Det er de ansattes ansvar å fange opp de barna som er spesielt utsatte.

Forskning viser (Lund, 2014, s. 117) at innagerende og utagerende barn er risikogrupper i denne sammenheng, og at det ofte er i de uoversiktlige situasjonene, som f.eks. overganger og frilek, at uønskede hendelser oppstår. Derfor må de ansatte ha god oversikt og kunnskap om hvert enkelt barn og følge med på at alle barn har det trygt og godt.

De ansatte må kontinuerlig observere og vurdere:

- barnas språk og sosial kompetanse
- barnas selvstendighet og mestring
- barnas robusthet, for eksempel hvordan de håndterer motgang og konflikter
- hierarkiet i barnegruppen
- barnas lekekompetanse
- barnas trivsel og trygghet
- tilknytning, relasjoner og samspill mellom barn – barn, barn – voksne og barn – foresatte
- det fysiske leke – og læringsmiljøet for å stimulere til kreativ lek der barn kan utforske, utvikle og påvirke leken.

De ansatte må synliggjøre mangfoldet i barnegruppa og anerkjenne dette som en ressurs for fellesskapet. Dette gjøres ved at de ansatte viser åpenhet og tar i bruk de ressursene gruppa innehar i forhold til, språk, kultur, nasjonalitet, seksualitet, kjønn og funksjonsnivå.

Det kan være nyttig å reflektere og stille spørsmål for å kartlegge ansattes bevisste eller ubevisste holdninger som kan skape ulikheter og forskjeller i barnehagemiljøet.

Under kommer forslag til spørsmål som kan reflekteres over:

- Hvordan kommenterer vi barns utseende og tilstedeværelse?
- Hvilke barn får minst/mest oppmerksomhet og hvilken type oppmerksomhet?
- Hvordan legger vi til rette for ulike typer aktiviteter? Hvilke barn oppfordrer vi til hvilke aktiviteter? Deler vi inn i grupper basert på kjønn?
- Hvordan ser lekemiljøet ut? Oppfordrer og inspirerer lokalene våre til samlek og variert lek?
- Hvilke historier forteller vi? Hva synger vi om? Hvilket mangfold presenterer vi barna for, og hvordan?
- Er vi bevisst kroppsspråket vårt? Har vi ulike adferd; f.eks. ubevisst overser eller har mindre tålmodighet overfor noen av barna?

Barnehagens pedagogiske arbeid med å fremme et trygt og godt barnehagemiljø skal forankres i barnehagens planverk og styrkes gjennom kompetanseheving.

2.2 Vennskap og lekens betydning for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø

Barn har et grunnleggende behov for å være del av et sosialt fellesskap, delta i lek og oppleve vennskap. Leken er en arena for barnas utvikling, læring, sosial kompetanse og språk. Gode sosiale ferdigheter og språk er nøkkelen til gode samhandlinger. Barnehagen skal bidra til at alle barn får oppleve glede, spenning og samhold gjennom lek. Leken gir barna erfaringer med demokratiske prosesser i samhandling med andre som å lytte, ta initiativ, samarbeide, hjelpe til og vente på tur. En god balanse mellom barneinitiert og voksenstimulert aktiviteter, skaper rom for jevnaldningsrelasjoner og vennskap. Leken skal ha en sentral plass i livet i barnehagen.

Vennskap er på mange måter grunnleggende med tanke på å kjenne seg ivaretatt. Forskning viser at barn som ikke har venner lettere havner i risikozonen for å krenke andre og bli utsatt for krenkelser selv. Å passe inn i fellesskapet er en viktig drivkraft for det vi gjør, og det antas å være en sammenheng mellom barns ønske om å opprettholde og forsterke vennsapsrelasjoner, og mekanismer som systematisk stenger andre ute. Ansatte må være bevisst barns behov for å høre til og deres frykt for å stå utenfor.

Rammeplan for barnehagen fremhever sosial kompetanse som en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og at det utvikles gjennom lek og sosialt samspill.

“I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov.” (Rammeplan, 2017 s.22)

3. AKTIVITETSPLIKT- ANSATTES ANSVAR FOR Å FOREBYGGE OG HÅNDTERE MOBBING OG ANDRE KRENKELSER

Barns trivsel er voksnes ansvar og de ansatte skal jobbe forebyggende for å forhindre at barna opplever krenkende handlinger, men også håndtere og gripe inn hvis det allikevel skjer.

Målet med det forebyggende arbeidet er å minske risikoen for at mobbing og andre krenkelser skjer slik at barna opplever å:

- være trygg på seg selv i møte med andre
- mestrer å sette grenser for seg selv og respektere andres grenser
- reflektere over egen og andres væremåte
- ha troen på seg selv.
- kunne bearbeide følelser og tanker
- kunne skille mellom positive og negative handlinger og sette ord på det

Å følge lovkravene i kapittel VIII forutsetter at de ansatte har oppdatert og tilstrekkelig kompetanse om hva som fremmer et psykososialt barnehagemiljø og som hindrer mobbing og andre krenkelser. Når det generelle arbeidet med å fremme et godt og trygt barnehagemiljø ikke er nok, utløses aktivitetsplikten.

Håndteringen av mobbing og andre krenkelser handler om hvordan barnehagen skal fange opp, stoppe og følge opp slike saker. Nulltoleransen og aktivitetsplikten er plikter med flere delplikter:

- Plikt til å følge med
- Plikt til å gripe inn
- Plikt til å melde fra
- Plikt til å undersøke
- Plikt til å sette inn tiltak og lage aktivitetsplan
- Plikt til å evaluere

I «Grunnlagsdokumentet for arbeidet med barnehage-, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser» (Utdanningsdirektoratet, 2017), finner vi aktivitetsplikten illustrert med en handlingsløyfe:

3.1 Følge med og fange opp § 42

Det systematiske og forebyggende arbeidet barnehagen gjør for å skape et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø, er grunnleggende for aktivitetsplikten om å følge med. Arbeidet med å skape et trygt og godt psykososialt miljø starter den dagen barnet begynner i barnehagen. Barns tilknytning, trygghet og relasjoner er grunnmuren for barns selvfølelse, og hvordan de forholder seg til og møter andre mennesker. Ansattes kunnskap og ferdigheter i forhold til å etablere gode relasjoner og observere barnas samhandling, bidrar til at barnehagen oppdager og kan håndtere negative hendelser i samspillet raskt og fortløpende.

Ansatte må være til stede og involvere seg i leken for å avdekke mindre og mer alvorlige utfordringer i barnehagemiljøet. De må sette ord på og bidra med støtte i hverdagssituasjoner for å fremme sosiale ferdigheter som selvhevdelse, samarbeid, selvregulering og empati. Samtidig skal alle parter i relasjonen ivaretas.

Mulige kjennetegn ved barn som opplever mobbing eller andre krenkelser:

- klager over å ha vondt i mage eller hode
- sover dårlig
- ser triste ut og viser liten glede
- gir uttrykk for å føle seg utestengt og alene
- spiser dårlig
- utvikler et negativt selvbilde – mister troen på seg selv
- mister gleden over aktiviteter som de likte før
- har dårlig konsentrasjon
- utvikler en tendens til å isolere seg, unngår nye mennesker eller nye aktiviteter
- får problemer med å danne og beholde relasjoner
- ønsker å være der de voksne er heller enn å være sammen med andre barn

Mulige kjennetegn ved barn som utfører mobbing eller andre krenkelser

- ønsker sosial gevinst og status - hevder seg selv
- taktiske og sosialt smarte - gjør ting i smug der voksne ikke er og kan bruke utestengelse som straff
- høy status, tilsynelatende populære
- gode relasjoner til voksne
- lavt selvbilde
- tillegger mobbeoffer skyld
- forsvarer handlinger med rettferdiggjøring, legitimering og bagatellisering
- kan være utagerende

3.2 Gripe direkte inn § 41

Ansattes håndtering av negative handlinger og krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, er avgjørende for barns helse og trivsel. God håndtering krever kompetente og modige voksne som tar sitt ansvar. Nulltoleransen i loven pålegger alle ansatte å gripe inn og stoppe handlinger som defineres som krenkende.

Det er vanskelig å få tilbakemeldinger på uønsket atferd. Uansett melding skal ansatte undersøke saken og vurdere hvor, i hvilke situasjoner og når det er nødvendig å gripe inn. Ansatte som ikke griper inn, legaliserer handlingen og aktivitetsplikten brytes.

Den ansatte må beskrive hva som er observert og sette ord på hvordan den opplevde at det krenkede barnet hadde det. På den måten vil de som er involvert i situasjonen forstå at handlingen ikke aksepteres. Alle involverte skal få mulighet til å sette ord på, beskrive opplevelsen av situasjonen og komme med forslag til løsning.

Dersom ansatte ikke avdekker, stopper og følger opp, kan slike negative hendelser forsterkes og det kan etableres et mønster som kan utvikles til mobbing. Det holder ikke bare å avdekke uønskede hendelser, ansatte har plikt til å stoppe handlingen og følge opp. Desto tidligere ansatte avdekker uønskede hendelser, jo lettere er det å forhindre mobbing.

3.3 Varsle §§ 42 og 43

Alle ansatte har plikt til å varsle styrer så raskt som mulig ved mistanke om eller kjennskap til at et barn utestenges, mobbes, blir utsatt for vold, diskrimineres eller trakasseres. Undersøkelse og tiltak må iverksettes.

Barnehagen må ha et forsvarlig system for håndtering av meldingen slik at varselet kan registreres og følges opp i tråd med regelverket. Viser det seg at hendelsen er gjentakende og det har blitt et mønster, må det opprettes en sak og utarbeides en aktivitetsplan. I alvorlige tilfeller skal styrer melde ifra til barnehageeier slik at eier er kjent med saken.

3.3.1 Skjerpet aktivitetsplikt § 43

Ansatte skal varsle og melde ifra til styrer om de får mistanke om eller kjennskap til at en kollega krenker barn. Styrer melder fra til barnehageeier, og hvis det er en styrer som krenker et barn skal den ansatte melde fra til barnehageeier direkte. Handlingsplikten inntreffer og undersøkelse og tiltak skal iverksettes straks. Tiltak rettet mot den ansatte styres av arbeidsrettslige regler.

De som arbeider i barnehage, har en maktposisjon overfor barna, og dette maktforholdet skal ikke misbrukes. De ansatte må jevnlig diskutere hvor grensene går. Våger de for eksempel å si ifra hvis de opplever at en kollega bidrar til å forsterke barns manglende status eller legitimerer andre barns holdninger til barnet?

3.4 Undersøke § 42

Hvis et barn eller en foresatt sier at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, har barnehagen plikt til å undersøke saken, selv om de ansatte ikke er av samme oppfatning. Er saken som meldes ukjent for de ansatte skal barnehagen innhente informasjon fra foresatte og barnet gjennom samtaler og observasjon og vurdere barnets relasjoner på nytt.

Barnehagen må se på rutinene de har for å fremme og forebygge et godt psykososialt miljø, kartlegge på nytt og være åpne for å se saken med andre øyne. I en undersøkelsesfase er det viktig å lytte til barnas meninger, og ha en åpen og god dialog med foresatte som er involvert.

3.5 Sette inn tiltak og evaluere § 42

Etter at de ansatte har avdekket vanskeligheter og undersøkt, observert, vurdert og kartlagt situasjonen på nytt, har de plikt til å sette inn tiltak og følge opp slik at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø raskest mulig.

Faglig vurdering og barnets beste må ligge til grunn for de tiltakene som iverksettes. De ansatte kan sette inn tiltak på individ- eller gruppenivå. Tiltak handler i hovedsak om veiledning, støtte og involvering i hverdagssituasjoner, lek og samspill. Om iverksatte tiltak ikke fungerer som ønsket, må det undersøkes, observeres og kartlegges på nytt for å finne nye tiltak.

Utfordringene, målene, tiltakene, hvordan og hvem som har ansvaret for oppfølgingen skal skriftliggjøres i en aktivitetsplan.

Eksempler på tiltak kan være:

- Organisere på annen måte
 - Endre lekegrupper, aktiviteter, fysiske læringsmiljø for å bryte handlingsmønster
 - Ansatte deltar i leken for å hjelpe utsatte barn inn i lek ved å ta utgangspunkt i barnets styrker, ferdighet, kompetanse og interesse i barnegruppa
 - Lage mindre lekegrupper for å etablere vennskap og øve på hensiktsmessige samspillmønster

- Sette ord på handlinger og fremme gode holdninger
 - Veilede og involvere barna i konflikter
 - Sette ord på følelser og intensjoner
 - Vise i ord og handling at mangfold er en ressurs for fellesskapet

- Øke bevissthet over egen rolle
 - Innføre god og trygg tilbakemeldingskultur
 - Sette av tid til refleksjon over egen praksis, holdninger og barnesyn
 - Jobbe med egen lekekompetanse, sosial kompetanse og relasjonskompetanse
 - Fremme god ledelse av barnegrupper, sette grenser på en tydelig og omsorgsfull måte ○
 - Kan ta i bruk kvalitetskjennetegn for god ledelse av barnegrupper og lek som refleksjonsverktøy

3.5.1 Aktivitetsplan § 42

De ansatte er pålagt å utarbeide en aktivitetsplan når de blir gjort oppmerksomme på en gjentakende uønsket handling. En del av prosessen er å evaluere underveis, endre og gjøre justeringer for på finne de rette tiltakene som fungerer. En skriftliggjort aktivitetsplan gjør oppfølgingen mer oversiktlig og forpliktende. Barnehagen må fortsette å sette inn tiltak og dokumentere underveis, helt til de ser at barnet har det trygt og godt igjen. Da har barnehagen oppfylt aktivitetsplikten. Hvis hendelsen er en enkelthendelse og det etter observasjon og samtaler viser at barnet har et trygt og godt miljø, avsluttes saken uten å opprette en aktivitetsplan.

En aktivitetsplan skal ifølge barnehageloven inneholde:

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse - Mål
- b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt - Metode
- c) når tiltakene skal gjennomføres – Tidspunkt
- d) hvem som skal gjennomføre tiltakene - Ansvarlig
- e) når tiltakene skal evalueres – Tidspunkt
(avslutte saken om målene er nådd eller justere tiltakene)

En aktivitetsplan skaper involvering av de foresatte og i enkelte tilfeller også andre hjelpeinstanser. Det kan vurderes å involvere mobbeombudet i kommunen hvis saken ikke blir løst.

MÅL	METODE	TIDSPUNKT	ANSVAR	TIDSPUNKT
Hvilke problemer skal tiltakene løse?	Hvilke tiltak er planlagt?	Når skal tiltakene gjennomføres?	Hvem skal gjennomføre tiltakene?	Når skal tiltakene evalueres?

(Vedlegg 7.2. Nordre Follo kommune sin egen mal for aktivitetsplan)

4. BARNES RETT TIL MEDVIRKNING OG HENSynet TIL BARNETS BESTE

I arbeidet for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø uten mobbing og andre krenkelser, er anerkjennelse og respekt av barns opplevelse og rett til medvirkning et grunnleggende prinsipp.

I barnehagelovens § 3 står det at barn har rett til å gi uttrykk for sitt syn og de skal få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering. I alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn i barnehagen, skal hva som er best for barnet være et grunnleggende hensyn.

De ansattes vurdering av hva som er barnets beste, vil ikke alltid samsvare med hva barnet selv eller foreldrene ønsker. Barnehagen skal gjøre en selvstendig vurdering basert på faglig kompetanse av hva som er til det beste for det enkelte barn.

Barnets synspunkter, barnets ferdigheter, egenskaper, familie, nære relasjoner, sikkerhet, omsorg, og barnets fysiske og psykiske helse – vil være momenter som legges til grunn når en vurderer barnets beste ut fra en konkret situasjon.

For å forstå en situasjon best mulig ut ifra barnas perspektiv, er det hensiktsmessig å ha barnesamtaler i liten gruppe eller en til en, der det er mulig. Andre metoder som kan tas i bruk er for eksempel tegning, forming og konstruksjonslek. Gode møter hvor barna opplever å bli sett, forstått og verdsatt er viktig for barnets opplevelse av seg selv og er med på å forme dem som menneske.

«Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen. Barnehagen skal være bevisst på barnas ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov. Barnas synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet. Barna skal ikke overlates et ansvar de ikke er tustet til å ta» (Rammeplan, 2017 s. 27)

4.1 Sårbare barn

Barn med funksjonsvansker, språkvansker, atferdsvansker, sosio-emosjonelle vansker, eller de som har utfordringer i hjemmesituasjon, kan være ekstra sårbare for krenkelser. Ansvar for å løse uønskede hendelser, skal aldri plasseres hos barna. De som jobber i barnehage må være oppmerksomt tilstede med barna, observere, fange opp, gripe inn, støtte og veilede for å forebygge uheldige samspillsmønstre mellom barna.

Hvis et barn krenker et annet barn, er det ofte et signal på at det ikke har det bra selv. Derfor er det viktig at personalet i barnehagen passer på at disse barna også blir ivaretatt og får hjelp til å håndtere sine utfordringer. Det kan handle om en frykt for å stå utenfor, det å passe inn i fellesskapet er en viktig drivkraft for det vi gjør. Jasin Diakite (kjent som artisten Timbuktu), sa: *«Jeg ble mobbet fordi jeg var redd for å bli mobbet selv»* (VG Nett, 22.06.14).

Det er de ansattes ansvar å fange opp de barna som er spesielt utsatte, og de må ha kunnskap om:

- Hvordan kartlegger og følger vi opp sårbare barn?
- Hvordan hjelper og støtte vi sårbare barn til å utvikle et godt selvbilde og fungere godt sammen med andre barn og voksne?

Barn har ulike styrker og ressurser, det gjelder å legge til rette for at de får brukt dem. Ansatte skal bidra til å skape toleranse for et mangfold for å unngå diskriminering, ekskludering og krenkelser i hverdagen. Barn som utsettes for mobbing kan utvikle lav selvfølelse, ha vansker med å skaffe seg venner (Ladd & Ettekal, 2013), bli ensomme eller få emosjonelle utfordringer som posttraumatiske stress symptomer, angst og depresjon (Breivik, Bru, Hancock, Idsøe, Idsøe & Solberg, 2017).

4.2 Robuste barn

Det kan oppstå et spenningsforhold mellom lovens krav om nulltoleranse og barnets mulighet til å lære seg og håndtere vanskeligheter i samspill med andre. Foresatte og ansatte må samarbeide om hvordan de skal bidra til å styrke barns robusthet, tåleevne og motstandskraft, i møte med hverdagens opp- og nedturer.

Målet er at barna skal stå trygt i seg selv, være bevisst sine ressurser, håndtere vanskelige situasjoner og komme styrket ut av erfaringer de får gjennom livet. De ansatte skal veilede barnet til å håndtere det som oppleves som vanskelig. Det å skille mellom hva barn må lære seg å tåle for å bli robuste, og det å bli utestengt eller krenket kan i enkelte tilfeller være vanskelig. Da må man gå tilbake og gjøre undersøkelser slik plikten beskriver, og i slike tilfeller blir samarbeidet med foreldrene ekstra viktig.

Psykisk helse og kunnskap om egne følelser henger nøye sammen. Derfor er det viktig at barn blir kjent med egne følelser, slik at de kan forstå og håndtere de på en god måte. Gjennom å jobbe med følelser i hverdagen lærer barn hvordan de skal håndtere de på en hensiktsmessig måte. Det er når følelsene samarbeider med fornuften vi fungerer best. Når barn forstår egne følelser, øker også evne til å forstå andre.

5. FORELDRESAMARBEID

De foresatte skal tas med i barnehagens arbeid for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø, både gjennom informasjon og medvirkning. Barnehagen skal legge til rette for en dialog preget av åpenhet, respekt og likeverd. Foresatte skal være trygge på at barnehagen tar kontakt dersom de opplever at deres barn er involvert i en uønsket hendelse eller ikke har det bra i barnehagen. Det skal være lav terskel for å melde fra til barnehagen dersom foresatte opplever endret atferd eller mistriivsel hos barnet sitt, og de skal være trygge på at bekymringen tas på alvor.

«Foreldrene og barnehagens personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling. Barnehagen skal legge til rette for at foreldrene og barnehagen jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger knyttet til enkeltbarnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring. Barnehagen skal begrunne sine vurderinger overfor foreldrene og ta hensyn til foreldrenes synspunkter. Samarbeidet skal sikre at foreldrene får medvirke til den individuelle tilretteleggingen av tilbudet.» (Rammeplan, 2017 s. 29).

Det er barnehagens ansvar å følge opp når barnet eller de foresatte sier fra om at barnehagemiljøet ikke er trygt og godt. Alle innspill medfører en aktivitetsplikt, og det skal foretas en undersøkelse for å få tilstrekkelig grunnlag for å finne frem til riktige tiltak.

Forebyggende tiltak i foreldresamarbeidet:

- Barnehagen tar opp psykososialt barnehagemiljø som tema på høstens foreldremøte.
- Barnehagen informerer om utarbeidede planer for å forebygge og hindre krenkelsler og mobbing.
- Ansatte minner de foresatte om at de er viktige rollemodeller slik at de er bevisste på hvordan de snakker om andre barn og deres familier, bryr seg om, viser forståelse og inkluderer barn gjennom f.eks. hilse på hverandre, invitere til bursdager og besøk.
- Både ansatte og de foresatte har ansvaret får å reagere når de oppdager utfordringer i et samspill, og sette grenser på en varm og tydelig måte.

Ansatte oppfordrer de foresatte til å lytte til og samtale med barna om opplevelser og aktiviteter i hverdagen. Barnets opplevelse av krenkelse skal tas på alvor, men at et barn ikke får delta i lek en gang, er ikke mobbing. Det er en viktig informasjon som gir grunn for å følge ekstra godt med for å se om det er en systematisk avvising

6. SAMARBEID MED ANDRE INSTANSER

For å fremme et trygt og godt barnehagemiljø og forebygge og håndtere mobbing og andre krenkelsler, kan det være hensiktsmessig med et nært samarbeid med andre instanser i kommunen, som for eksempel Mobbeombud, Barne-, ungdoms- og familietjenesten (f.eks. Hjelper'n), PPT, Barnevern og skole/SFO. Bekymring rundt enkeltbarns utvikling og trivsel kan tas opp i møtearenaer med PPT, helsestasjon og barnevern.

7. VEDLEGG – HJELPEMIDLER

7.1 KVALITETSKJENNETEGN

Her finner du lenke til digital versjon i Forms: [Barnehagens arbeid med trygt og godt barnehagemiljø](#)

KVALITETSKJENNETEGN FOR BARNEHAGENS ARBEID MED TRYGT OG GODT BARNEHAGEMILJØ

Kvalitetskjenningene skal gi støtte til arbeidet med å videreutvikle kvaliteten på barnehagens arbeid med trygt og godt barnehagemiljø.

Arbeidet med å opprettholde og videreutvikle trygge og gode barnehagemiljøer krever helhetlig, langsiktig og systematisk innsats.

Barnehagens arbeid med å **fremme** et trygt og godt barnehagemiljø er en del av den ordinære pedagogiske praksisen, og er ofte universelle tiltak som kommer alle barn til gode.

Barnehagens arbeid med å **forebygge** mobbing og andre krenkelser retter seg mot å minske risikoen for at uønskede hendelser skal skje og tidlig kunne avdekke krenkelser.

Barnehagens planer for å **håndtere** mobbing og andre krenkelser skal beskrive hvordan barnehagen skal avdekke, stoppe og følge opp hendelser der barn blir utsatt for krenkelser.

 Ingen erfaring Praksis er god Praksis er svært god Praksis må endres Kommentar/annet

Hvor enig er du?					 Kommentar/annet
Ansattes ansvar for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø for alle barn.					
Vi har forankret temaet trygt og godt barnehagemiljø i barnehagens planer.					
Vi har et trygt og godt barnehagemiljø som tema på foreldremøte.					
Vi har et trygt og godt barnehagemiljø som tema på planleggingsdager, personalmøter og avdelingsmøter.					
Vi observerer og vurderer barnets robusthet, relasjoner, tilknytning og utvikling.					
Vi har god relasjon til alle kolleger og bidrar til et godt arbeidsmiljø.					
Vi bruker humor, glede og raushet for å skape en bra atmosfære.					
Vi er raus og åpne for mangfold og ulikheter (språk, kultur og funksjonsnivå).					
Vi er bevisst egen praksis rundt voksenrollen og jobber med forbedringspunkter.					
Vi våger å stille hverandre kritiske spørsmål i forhold til holdninger og handlinger.					
Vi har nær, varm og omsorgsfull relasjon med barna.					
Vi deltar aktivt og legger til rette for lek og positive opplevelser som fremmer gode relasjoner.					
Vi anerkjenner, gir ros og positiv oppmerksomhet til ønsket adferd.					
Vi lytter til, er interessert i og tar barnas opplevelser og uttrykk på alvor.					
Vi omtaler alle barn på en respektfull måte.					
Vi fremhever det enkelte barns ressurser.					

Vi har jevnlige barnesamtaler der vi kartlegger relasjonen mellom barn-barn og barn-voksne.				
Ansattes ansvar for å forebygge mobbing og andre krenkelser.				
Vi har kunnskap om innholdet i kapittel 8 i barnehageloven.				
Vi bruker «Plan for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø» for å forebygge mobbing og andre krenkelser.				
Vi er oppmerksomme på og følger ekstra opp barn som strever med samspill og relasjoner.				
Vi griper inn og stopper barn som slår, dytter, biter o.l., på en tydelig og vennlig måte.				
Vi hjelper barna med å håndtere konflikter på en god måte som ivaretar alle parter (gode strategier og forhandlingsevner i samspillet).				
Vi setter tydelige grenser for oss selv, og viser respekt for andres grenser.				
Vi involverer og bevisstgjør foreldrene om deres rolle i arbeidet med å fremme et trygt og godt barnehagemiljø.				
Ansattes ansvar for å håndtere mobbing og andre krenkelser.				
Vi har nulltoleranse for krenkelser i barnehagen.				
Vi stopper negative handlinger eller krenkelser, for å unngå at de forsterkes og fører til etablerte mønstre som kan utvikles til mobbing.				
Vi stopper og griper inn ved mobbing og andre krenkelser, fordi vi vet at hvis vi ikke gjør det bryter vi aktivitetsplikten og legaliserer handlingen.				
Vi følger aktivitetsplikten og dens delplikter når mobbing og andre krenkelser er avdekket.				
Vi er kjent med hvilke kjennetegn et barn som opplever mobbing eller krenkelser kan ha.				
Vi er kjent med hvilke kjennetegn et barn som utfører mobbing eller krenkelser kan ha.				
Vi har diskutert og definert hva som er kjennetegn for krenkelser av barn utført av andre barn.				
Vi har diskutert og definert hva som er kjennetegn for krenkelser av barn utført av en ansatt.				
Vi tar barns signaler og uttrykk om krenkelser på alvor.				
Vi melder til styrer når vi får vite at et barn blir krenket.				
Vi melder til styrer når vi får vite at en kollega krenker et barn.				
Vi vet at styrer har plikt til å varsle barnehageeier når det er mistanke om at en ansatt krenker et barn eller andre alvorlige hendelser.				
Vi varsler barnehageeier/områdeleder/virksomhetsleder når det er mistanke om at styrer krenker et barn eller andre alvorlige hendelser.				
Vi vet at vi bryter loven om vi ikke varsler om krenkelser, undersøker eller setter inn tiltak.				
Vi vet at leder setter inn strakstiltak og oppretter personalsak i saker der ansatte krenker barn.				
Vi har rutiner for at ansatte som krenker barn følges opp og får veiledning.				
Vi undersøker bredt ved mistanke eller varsling om at barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, og involverer den eller de det gjelder (foreldre, barnegruppen, ansatte og evt. andre) før vi lager en aktivitetsplan.				
Vi undersøker en meldt sak fra foreldre om krenkelse, selv om vi ikke har opplevd det selv.				
Vi tar foreldres bekymring på alvor, og har en åpen og god dialog om det som har skjedd.				
Vi dokumenterer hvordan saken er undersøkt og hva som har kommet frem i undersøkelsen.				
Vi sørger for at taushetsplikten ivaretas i saker der flere er involvert.				
Vi lager skriftlig aktivitetsplan der mål, tiltak, ansvar, tidspunkt for gjennomføring og evaluering er beskrevet, når krenkelse er avdekket og undersøkelse er utført.				
Vi setter i gang tiltak fra aktivitetsplan på individ -eller gruppe nivå.				
Vi tar en selvstendig, faglig vurdering og legger barnets beste til grunn når vi setter i gang tiltak.				
Vi evaluerer og dokumenterer effekten av tiltakene.				
Vi justerer og endrer tiltak i aktivitetsplanen når tiltak ikke fungerer.				
Vi involverer hjelpeinstanser (f.eks. mobbeombudet) hvis ikke saken blir løst.				
Vi bruker aktivitetsplanen helt til barnet har det trygt og godt.				

Hver påstand vurderes etter 4 alternativer, du velger en, samt at du kan legge til en kommentar.

Ingen erfaring (hvis du ikke har noen erfaring med påstanden)

Praksis er god (hvis du mener praksis er bra, men at det kan gjøres bedre)

Praksis er svært god (hvis du mener praksis er slik den bør være)

Praksis må endres (hvis du mener praksis ikke er bra, og har et forbedringspotensial)

Kommentar/annet (hvis du har en kommentar til din vurdering)

Trenger du veiledning for bruk av kvalitetskjenne­tegn finner du det i [Compilo](#)

7.1.1 Mål og tiltak for videre arbeid med kvalitetskjenne­tegn

Tema:

Barnehage/avdeling:

Dato:

Vurdering	Valg av kvalitetskjenne­tegn	Mål	Tiltak	Dato for neste kvalitets - vurdering
Praksis er svært god Bevaringspunkt				
Praksis må endres Forbedringspunkt				

7.2 AKTIVITETSPLAN – NORDRE FOLLO KOMMUNE

Aktivitetsplan – jf. Barnehageloven kap. 8

Barnets navn: Barnehage: Avd.:
Plan nummer: Videreført av plan datert:

Bakgrunn

Tiltakene settes i gang på bakgrunn av henvendelse til barnehagen

Dato:

Hvem som melder: barn, foreldre/foresatte, ansatt

Henvendelsesform: e-post, tlf., utv. samtale

Ut fra informasjon og undersøkelser som er gjort i saken, må barnehagen iverksette tiltak for at barnet skal få oppfylt retten til et trygt og godt barnehagemiljø.

Tiltakene skal løse følgende utfordring knyttet til barnehagemiljøet

I aktivitetsplanen anonymiseres andre involverte barn.

Barnets beskrivelse av problemet:

Beskriv situasjonen barnet er i og utfordringene knyttet til denne. Skriv kort, men vær så **spesifikk** og **konkret** at en utenforstående kan forstå hva det handler om. Her skal barnets subjektive opplevelse stå i fokus.

Foresattes beskrivelse av problemet:

Beskriv situasjonen barnet er i og utfordringene knyttet til denne. Skriv kort, men vær så **spesifikk** og **konkret** at en utenforstående kan forstå hva det handler om. Her skal foresattes opplevelse og forståelse stå i fokus.

Barnehagens beskrivelse av problemet:

Beskriv situasjonen barnet er i og utfordringene knyttet til denne. Skriv kort, men vær så **spesifikk** og **konkret** at en utenforstående kan forstå hva det handler om. Her skal barnehagens undersøkelse belyses og deres forståelse av problemet i lys av dette beskrives.

Barnehagens vekting og hovedmålet med tiltakene:

Barnehagen skal definere utfordringen som skal løses ut ifra alle tre perspektivene (barnet, foresatte, barnehagen) og gjøre en evt. vekting av disse der det trengs.

NB: Hvis barnet sier at han/hun ikke har det trygt og godt, må barnehagen konkludere med at barnet ikke har det trygt og godt og utarbeide en aktivitetsplan. Selv om barnet eller foresatte ikke ønsker en aktivitetsplan (ikke er bekymret), plikter barnehagen å utarbeide aktivitetsplan hvis undersøkelsen konkluderer med bekymring.

Tiltakene skal sørge for at barnet (beskriv konkret hva som er hovedmålet med tiltaket)

For revidert aktivitetsplan (versjon 2, 3...):

Dersom tiltakene fra tidligere planer gjør at beskrivelsen av utfordringen endres, legges endringene til her ved en ny beskrivelse og en evt. ny vekting. Det er viktig at alle parters opplevelse tas med her.

Tiltaksoversikt

Tiltakene skal være konkrete og spisset mot utfordringen de skal løse. Hva, hvem, hvordan, når og hvor ofte er gode stikkord.

For videre planer overføres videreførte tiltak etter evaluering og nye tiltak legges til. Avsluttede tiltak flyttes ikke over i revidert plan.

Beskrivelse av tiltak på individnivå	Igangsettes	Ansvarlig	Dato for evaluering	Evaluering, kommentarer, justeringer Begrunnelse for avslutning eller videreføring:

Beskrivelse av tiltak på gruppe- eller systemnivå	Igangsettes	Ansvarlig	Dato for evaluering	Evaluering, kommentarer, justeringer Begrunnelse for avslutning eller videreføring:

Barnet er hørt/har medvirket: (dato)

Barnet skal få uttale seg i alle delpliktene og barnehagen skal synliggjøre/dokumentere hva barnet mener. Hvilke tiltak tror barnet at fungerer? Hva ønsker barnet selv? Barnets innspill og ønsker bør gjenspeiles i tiltaksoversikten.

Kan skrives i stikkordsform.

Barnehagen ønsker kompetanseheving på voksenrollen og hvordan bidra til et trygt og godt barnehagemiljø.

Aktivitetsplanen er gjennomgått sammen med foresatte/barn (dato)

styrer

ped. leder/annet personale

Avtalt dato for sjekkpunkt/neste møte for å drøfte tiltak: _____

I kolonne for evaluering presiser om tiltakene avsluttes eller videreføres. Hva var resultatet av de ulike tiltakene? Hvor står saken nå? Er målet nådd? Barnets subjektive opplevelse skal vektlegges. Viktig å ikke slippe barnet for tidlig.

Aktivitetsplanen er evaluert i samarbeid med foresatte og barn: (dato)

Barnehagen vurderer at barnets rett til et trygt og godt barnehagemiljø *er/ er ikke* oppfylt. Dersom retten ikke er oppfylt utarbeides revidert aktivitetsplan.

Aktivitetsplanen lukkes og det er avtalt oppfølging innen seks uker: *telefon/møte/annet*.

Barnet/foresatte/barnehagen har bekreftet at barnet har det trygt og godt:

(i møte/telefon, navn, dato)

Aktivitetsplanen lukkes.

Kopi: Barnehagen arkiverer planen i barnets mappe i public 360 med kopi til foresatt

7.3 LITTERATURLISTE FOR BARN

- Andersson, Gunder: *Martins sommer*
- Andersen, H.C.: *Den stygge andungen*
- Bergstrøm, Gunilla: *Albert og udyret*
- Bergstrøm, Gunilla: *Albert og Milla*
- Bergstrøm, Gunilla: *Hvem kan redde Albert Åberg?*
- Bourgeois, Poulette og Clark, Brenda: *Bøkene om Franklin*
- Bringsværd og Holth: *Petra begynner i barnehagen*
- Bringsværd og Holth: *Karsten og Petra er bestevenner*
- Bringsværd, Tor Åge: *Karsten liker å danse*
- Bringsværd, Tor Åge: *Ruffen – sjøormen som ikke kunne svømme*
- Brønne, Trond: *Petter og månen*
- Brødrene Grimm: *Askepott*
- Brødrene Grimm: *Snøhvit*
- Bøttinger, Tone Lie: *Min storebror open*
- De Bode, Ann: *Det er alltid meg de skal ta*
- Eriksson, Eva: *Stures nya jacka*
- Færden, Else: *Den stygge drageungen*
- Jersild, Per Christian: *Hymir*
- Klefelt, Lena: *Otto og Joppa*
- Kirchberg, Ursula: *Selim og Susanne*
- Leer-Salvesen, Paul: *Fy fabian*
- Lund, Ingrid og Fosse, Ane Tollerød: *Mathias er alene*
- Mathiesen, Egon: *Katten med de blå øynene*
- Mathisen, Mathis: *Sally Vally*
- Newth, Mette Cecilie: *Lille Skrekk*
- Nilsson, Ulf: *Den lille gutten og løven*
- Otterlei, Camilla og Moursund, Jill: *Kunsten å møte en bjørn*
- Saanum, Kari: *Herr Alkabars nese*
- Stenberg, Birgitta: *Bjørn drar på landet*
Stenberg, Birgitta: *Billy og sinte Lotta*
- Sundstrøm, Gun-Britt: *Gutten i supermanddrakten*
- Therkelsen Tveit, Reidun: *Den gule streken*
- Van Genechten, Guido: *Rikki, Rikki og vennene hans.*
- Wänblad, Mats: *Lilleving*

7.4 LITTERATURLISTE FOR VOKSNE

- Andersen, John, Gundelach, John og Rasmussen, Kjeld: *Trygge og utrygge barn i barnehagen*
- Bae, Berit: *Hvor er opplevelsen?* Barnevernsakademiets skriftserie nr. 4 (1985)
- Bae, Berit og Vaastad, J.E.: *Erkjennelse og anerkjennelse* (1992)
- Brandtzæg, Torsteinson, Øiestad: *Se barnet innenfra* (2013)
- Essen, Bjørklund, Bjørgby: *Pedagogisk dokumentasjon. Å utvikle seg og lære sammen* (Pedlex, 2018)
- Helgesen, Mai-Brit: *Mobbing i barnehagen* (2014)
- Idsø, E. og Roland, P. *Mobbeatferd i barnehagen* (2017)
- Juul, Jesper: *Ditt kompetente barn* (1995)
- Killén, Kari: *Sveket* (1993)
- Kunnskapsdepartementet. *Lov av 17.juni 2005 nr 64 om barnehager(barnehageloven) med endringer* (2021)
- Kunnskapsdepartementet. *Lov om endringer i folkehøyskoleloven, barnehageloven og voksenopplæringsloven m.m. (samleproposisjon)*. (2020).
- Kunnskapsdepartementet: *Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (2017)
- Kunnskapsdepartementet: *Fra eldst til yngst* (2008)
- Kunnskapsdepartementet: *Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO* (2019-2020)
- Lamer, Kari: *Du og jeg og vi to!* Et rammeprogram for sosial kompetanseutvikling (1997)
- Lindgren, Tone: forelesningsnotater fra kurset: *Trygghetssirkelen – se barnet innenfra* (2016)
- Lund, Ingrid: *De er jo bare barn* (Pedlex hefte 2014)
- Lund, Ingrid: *Mobbing i barnehagen* (2017)
- Lund, I., Helgeland, A., Kovac, V.B. *På vei mot en ny forståelse av mobbing i et folkehelseperspektiv* (2017)
- Melvold, Line: *Livsmestring i barnehagen* (2017)
- Mostad, v. Skandsen, T.Wærness, JI.&Lindvig, Y: *Entusiasme for endring i barnehagen* (2018)
- Nakling, Nina: forelesningsnotater og foiler fra kurset: *Noen sår kan ikke plastres* (2016)
- Pape, Kari: *Fra ord til handling – fra handling til ord* (2001)
- Pettersen, Reidar: *Mobbing i barnehagen* (1997)
- Regjeringen: *Partnerskap mot mobbing*, (2016)
- Regjeringen Stoltenberg m.fl.: *Manifest mot mobbing 2011–2014* (2011)
- Ringereide og Thorkildsen: *Folkehelse og livsmestring. Tanker, følelser og relasjoner* (Pedlex, 2020)
- Roland og Westgård: *Implementering. Å omsette teori, aktiviteter og struktur i praksis* (2015)
- Sjøbstad, Frode m.fl.: *Tiltak mot mobbing starter i barnehagen* (2004)
- Stette, Øystein: *Ny mobbelov for barnehager*. Psykososialt barnehagemiljø. (Pedlex, 2020)
- Stette, Øystein: *Barnets beste i barnehagen. § 3 i barnehageloven* (Pedlex, 2020)
- Utdanningsdirektoratet: *Barns trivsel – voksnes ansvar*
- Utdanningsdirektoratet: *Grunnlagsdokument for arbeidet med barnehagemiljø, skolemiljø, mobbing og andre krenkelses* (2017)
- Utdanningsdirektoratet: *Barnehagemiljø* (2020) og *Mobbing*
- Utdanningsdirektoratet. *Hva vet vi om mobbing i barnehagen* (artikkel, rev. 2.4.2016)
- Utdanningsforbundet: *Lærerprofesjonens etiske plattform* (for lærer og barnehagelærere)
- Ødegård, E. Nordahl, J. & Røys, H. *Alle skal med! Veiledning i den lærende barnehage*. (2017)
-

7.5 FORSLAG TIL VERKTØY OG HJELPEMIDLER TIL BRUK I DETTE ARBEIDET

Barnelitteratur og dramatisering kan være gode hjelpemidler for å lære barna å reagere når de selv eller andre blir plaget. I tillegg finnes det mange ulike rammeprogrammer som barnehagene kan bruke i dette arbeidet. Vi kan tilpasse rammeprogrammene til barnas alder og modenhet.

Eksempler på andre verktøy kan være:

- Alle med- og TRAS-skjema
- Sosiogram-skjema
- Relasjonsskjema: røde, svarte, blå og grønne barn
- Kari Pape – Fargekoder for å kartlegge relasjoner til barn (2001)
- Trygghets sirkelen
- Tiltakspyramiden: allmenn forebygging (grønt nivå), målrettet jobbing for noen (gult nivå) og tiltak for noen få (rødt nivå)
- Venneregler
- Småsteg
- Psykologisk førstehjelp
- Verdikort, Kanvas
- KSK
- Relasjonsspiralen

Forslag til rammeprogrammer og foredrag for ansatte

- Barne- og familiedepartementet: Mobbing i barnehagen. Et hefte for deg som jobber i barnehagen
- Bae, Berit: Det interessante i det alminnelige
- Holmsen, Merethe: Samtalebilder og tegninger, en vei til kommunikasjon med barn i vanskelige livssituasjoner
- Juul, Jesper: Ditt kompetente barn
- Juul, Jesper: Fra lydighet til ansvarlighet
- Juul, Jesper: forskjellige videoer
- Kristiansen, Linn Elise Heimro: Nelly og Hamza
- Lamer, Kari: «Du og jeg og vi to» Sosial kompetanse. Teoribok, håndbok
- Lund, Ingrid: Livsmestring – aldri mobbing
- Lund, Ingrid: De er jo bare barn
- Lund, Ingrid og Fosse, Ane Tollerød. Mattias er alene
- Nasjonalforeningen for folkehelsen: Steg for steg
- Pape, Kari: Fra ord til handling- fra handling til ord
- Palm, Linda: Vennebøkene om kanin og pinnsvin
- Pettersen, Reidar: Mobbing i barnehagen
- Raknes, Solfrid: Grønne tanker – glade barn
- Rasmussen, Marit; Sundby, Randi; Nielsen, Anne: Hjerteprogrammet
- Roland, Pål: Barns læringsmiljø
- Rye, Henning: Tidlig hjelp til bedre samspill Shure, Myrna B.: JEEP
- Unicef: Den 1ne

Forslag til temaer på foreldremøter og personalmøter

- «Den 1ne» (Unicef)
- «Trygghetssirkelen»
- Rammeplan
- Barnekonvensjonen
- «Barns trivsel - voksnes ansvar»
- «Livsmestring – aldri mobbing» (Ingrid Lund)

Forslag til linker som hjelp i dette arbeidet

- [FN's barnekonvensjon](#)
- [Kommuneplan Nordre Follo kommune 2019-2030](#)
- [Kompetansesenteret Oppvekst](#)
- [Kunnskapsdepartementet. Lov av 17.juni 2005 nr 64 om barnehager\(barnehageloven\) med endringer \(2021\)](#)
- [Kunnskapsdepartementet. Lov om endringer i folkehøyskoleloven, barnehageloven og voksenopplæringsloven m.m. \(samleproposisjon\). \(2020\)](#)
- [Kunnskapsdepartementet: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver \(2017\)](#)
- [Kunnskapsdepartementet: Lov om grunnskolen og den vidaregående opplæringa \(opplæringslova\)](#)
- [Kunnskapsdepartementet: Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO \(2019-2020\)](#)
- [Kvalitetsmelding Oppvekst 2020-2023](#)
- [Regjeringen. Partnerskap mot mobbing, \(2016\)](#)
- [Regjeringen Stoltenberg m.fl.: Manifest mot mobbing 2011–2014 \(2011\)](#)
- [Se meg - hele meg \(Foreldreinformasjon\)](#)
- [Se meg - hele meg \(Fagplan, progresjonsplan og kvalitetskjennetegn\)](#)
- [Utdanningsdirektoratet. Barns trivsel – voksnes ansvar](#)
- [Utdanningsdirektoratet: Grunnlagsdokument for arbeidet med barnehagemiljø, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser \(2017\)](#)
- [Utdanningsdirektoratet. Barnehagemiljø \(2020\)](#)
- [Utdanningsdirektoratet: Mobbing](#)